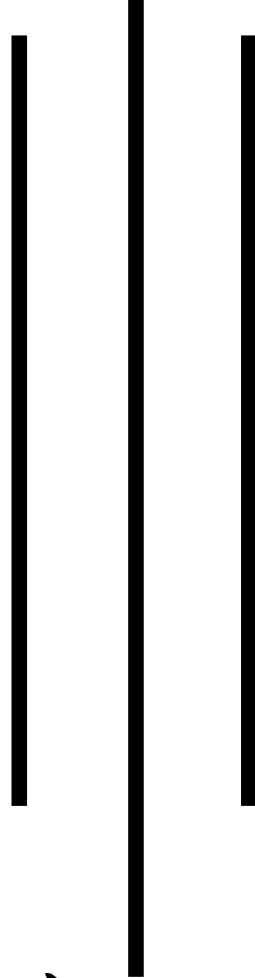

बहुमुल्य धातु तथा पत्थरको व्यवसाय गर्ने व्यक्ति, फर्म वा कम्पनीलाई सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण गर्ने सम्बन्धमा वित्तीय जानकारी इकाईले जारी गरेको निर्देशन

बहुमुल्य धातु तथा पत्थर व्यवसायीलाई जारी गरेको निर्देशन नं. १

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
वित्तीय जानकारी इकाई
२०६७, कार्तिक
(२०६७९११ देखि लागू हुनेगरी जारी)

नेपाल राष्ट्र बैंक वित्तीय जानकारी इकाई

सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ बमोजिम सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतङ्ककारी कार्यमा वित्तीय लगानी गर्ने जस्ता अपराधको नियन्त्रणको सिलसिलामा बहुमुल्य धातु तथा पत्थरको^१ व्यवसाय गर्ने व्यक्ति, फर्म वा कम्पनीले (यसपछि बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी भनि सम्बोधन गरिएको) पठाउनु पर्ने सूचना तथा जोखिम व्यवस्थापनका सम्बन्धमा सोही ऐनको दफा १०(३) तथा सम्पत्ति शुद्धिकरण नियमावली, २०६६ को नियम ७(१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी वित्तीय जानकारी इकाईले देहायका निर्देशन जारी गरेको छ।

१. ग्राहकको स्पष्ट पहिचान (Know Your Customer) कायम गरी सोको विवरण राख्नु पर्ने:

- १.१ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले कसैसँग बहुमुल्य धातु वा पत्थरको खरिद वा बिक्रि गर्दा त्यस्तो ग्राहकको सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण ऐन, २०६४ अनुसार अनुसूचि-१ बमोजिम पहिचान खुले कागजात तथा विवरण लिई सोको अभिलेख राख्नु पर्नेछ।
- १.२ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले आफ्ना नियमित ग्राहकसँग खरिद/बिक्रिको कारोवार गर्दा पहिले नै स्थापित गरेको पहिचान र सोसँग सम्बन्धित कागजातमा कुनै परिवर्तन भएको अवस्थामा खण्ड १ बमोजिमको पहिचान प्रक्रियालाई पुनः सम्पन्न गर्नु पर्नेछ।
- १.३ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले आफ्नो प्रत्येक कार्यालय/बिक्रि केन्द्रमा ग्राहकले सम्बन्ध स्थापित गर्दा पेश गर्नु पर्ने सबै कागजात सोका प्रमुख वा निजले तोकेको कुनै कर्मचारीबाट प्रमाणित गराई राख्नु पर्नेछ।

२. विवरण दिनु पर्ने: निर्देशन नं. १ बमोजिम बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले आवश्यक विवरण माग्दा त्यस्तो विवरण उपलब्ध गराउने दायित्व सम्बन्धित ग्राहकको हुनेछ। कुनै कारणवस त्यस्तो विवरण नदिने, दिन नचाहने वा दिन नसक्ने ग्राहकसँग बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले आफ्नो कारोवार वा व्यवसायीक सम्बन्ध राख्न तत्काल इन्कार गर्न सक्नेछ। त्यसरी इन्कार गर्दा वा कुनै कारणले सम्बन्ध स्थापित गर्न इन्कार गर्न नसकिने अवस्था भएमा त्यस्ता ग्राहकसंगको कारोवारलाई शंकास्पद कारोवार मानी सोको विवरण अनुसूचि-३ बमोजिमको ढाँचामा वित्तीय जानकारी इकाईमा पेश गर्नु पर्नेछ।

३. सीमा वा सो भन्दा बढी रकमका कारोवारको विवरण दिने:

- ३.१ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले कुनै पनि व्यक्ति, संस्था, फर्म, कम्पनी वा अन्य कसैले एक पटक वा पटक पटक गरी एक दिनमा रु दश लाख वा सो भन्दा बढीको बहुमुल्य धातु वा पत्थरको खरिद वा बिक्रि गरेमा सोको विवरण अनुसूचि-२ बमोजिमको ढाँचामा तयार गरी एक प्रति अनफूसँग राखी हर्को प्रति त्यस्तो कारोवार भएको मितिले सात दिन भित्र वित्तीय जानकारी इकाईमा पेश गर्नु पर्नेछ।
- ३.२ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले रु दश लाख वा सो भन्दा माथीको कारोवारको रकम, श्रेस्ता वा हिसाव सञ्चालन सम्बन्धी छुट्टै प्रक्रियागत संयन्त्र तयार गर्नु पर्नेछ, र त्यस्तो

^१ यस निर्देशनको प्रयोजनका लागि बहुमुल्य धातु वा पत्थर भन्नाले सुन, चाँदी, पेल्टनम, हिरा, मोति लगायत अन्य बहुमुल्य धातु तथा पत्थरलाई समेत जनाउछ।

कारोवारमा प्रयोग हुने रकमको श्रोत समेत सम्बन्धित ग्राहकबाट उल्लेख गर्न लगाई अध्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

- ३.३ शंकास्पद कारोवारको हकमा खण्ड १ बमोजिमको सीमा लागू हुने छैन । ग्राहकको कुनै पनि कारोवार वा गतिविधि शंकास्पद देखिएमा बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले शंकास्पद कारोवारको रूपमा वित्तीय जानकारी इकाईलाई तत्काल जानकारी दिनु पर्नेछ ।

४. **शंकास्पद कारोवार/गतिविधिको विवरण पठाउनु पर्ने:**

- ४.१ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले कुनै पनि ग्राहकसंगको कारोवारमा यस निर्देशनमा दिइएका कुनै पनि आधार वा अवस्था विद्यमान रहेको पाएमा वा त्यस्तो लागेमा त्यस्ता कुनैपनि कारोवार वा गतिविधिको सूचना अनुसूचि-३ बमोजिमको ढाँचामा वित्तीय जानकारी इकाईलाई तत्काल दिनु पर्नेछ ।
- ४.२ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले शंकास्पद कारोवार वा गतिविधि भनी वित्तीय जानकारी इकाईलाई दिएका जानकारीको छुट्टै अभिलेख खडा गरी राख्नु पर्नेछ ।
- ४.३ शंकास्पद कारोवारको हकमा विवरण पठाउनका लागि कारोवारको कुनै पनि सीमा रहने छैन ।

५. **सूचना दिनु पर्ने शंकास्पद काम कारोवारको प्रकृति:** सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग)

निवारण ऐन, २०६४, सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण नियमावली, २०६६ तथा यस निर्देशन बमोजिम बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी ले आफ्नो कारोवारको सिलसिलामा कुनै पनि स्वदेशी वा विदेशी नागरिक, ग्राहक, फर्म, कम्पनी, संस्था वा निकायले सम्पत्ति शुद्धिकरण, आतङ्ककारी कार्य वा सम्बद्ध अन्य कसूरजन्य कुनै कार्य गरेको, गर्न लागेको वा गर्न प्रयास गरेको थाहा हुन आएमा वा देखिएमा वा देहाय बमोजिमको कार्य गरे गराएको वा गर्न लागे वा लगाएको पाएमा वा शंका लागेमा सो कुरा शंकास्पद कार्य/गतिविधि/कारोवारको सूचनाको रूपमा अनुसूची-३ को ढाँचामा वित्तीय जानकारी इकाईलाई तत्काल सूचना गर्नु पर्नेछ:-

- ५.१ नेपाल वा विदेशमा कुनै कसूर वा अपराधबाट प्राप्त वा प्रचलित कानूनले नगर्नु भनेको कार्य गरी वा त्यस्तो कानून बमोजिम लान ल्याउन नमिल्ने कुनै पनि प्रकारको सम्पत्ति (रकम समेत), सोमा प्रयोग भएका वा गर्न खोजिएका वस्तु, उपकरण वा कुनै पनि श्रोत साधनको प्रयोग वा उपयोग गरेमा वा सो माफत कारोवार गरेमा वा गर्ने प्रयास गरेमा,
- ५.२ नेपाल वा विदेशमा कुनै कसूर वा अपराधबाट प्राप्त रकम वा अन्य कुनै पनि प्रकारको सम्पत्ति प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा प्राप्त, धारण, भोगचलन वा प्रयोग गरेमा, त्यस्तो सम्पत्ति कुनै प्रकारबाट लगानी गरी प्राप्त गरेमा वा त्यसरी आएको वा बढे बढाएको सम्पत्तिलाई कानूनी रूपले प्राप्त गरेको, आर्जन गरेको सम्पत्तिको रूपमा भोगचलन गरेमा, धारण गरेमा वा प्रयोग वा उपभोग गरेमा वा त्यस्तो देखाउने कार्य वा सो सम्पत्तिसँग सम्बन्धित अन्य कुनै पनि कार्य गरेमा वा त्यस्तो सम्पत्तिको स्रोत लुकाउने वा त्यस्तो सम्पत्ति प्राप्त गर्ने व्यक्तिलाई कानूनी कारबाहीबाट बचाउने उद्देश्यले त्यस्तो सम्पत्ति रूपान्तरण गर्न, लुकाउन वा स्थानान्तरण गर्न कसैलाई मद्दत गरेमा,
- ५.३ नेपाल वा विदेशमा कुनै कसूर वा अपराध गर्न गराउन प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष उद्योग, मद्दत, सहयोग, वा दुरुत्साहन गरे गराएमा,

- ५.४ सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी ऐन, नियम वा निर्देशन बमोजिम सूचना दिनु पर्ने कसूरको बारेमा सूचना नदिएको, दिन नखोजेको वा लुकाउन प्रयास गरे गराएको अवस्था देखिएमा,
- ५.५ सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ बमोजिम दिनु पर्ने वा दिएको सूचना/जानकारी कानून बमोजिम बाहेक असम्बद्ध पक्ष वा अन्य कसैलाई जानकारी दिएको वा दिन लगाएको देखिएमा,
- ५.६ कुनै वित्तीय कसूर वा अपराध गरे गराएको वा गर्न लागेको वा लगाएको अवस्था देखिएमा,
- ५.७ कसूर वा अपराधसँग सम्बन्धित कुनै पनि ग्राहक वा संस्थाको पहिचान सम्बन्धी विवरण भए गरेमा ।

६. **शंकास्पद सूचना दिन सहयोग पुग्ने संभावित आधार:** बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीसँग नेपाली वा विदेशी ग्राहकले गरेका वा गर्न खोजेका काम कारोवारको शिलसिलामा देहाय बमोजिमका कार्य गरेको, गर्न गराउन लागेको वा त्यस्तो आशंका लागेको वा सोमा कोही कसैबाट प्रत्यक्ष वा कुनै पनि प्रकारको अप्रत्यक्ष सहयोग, लगानी, योगदान भएको वा हुन लागेको आशंका लागेमा वा त्यस्तो अवस्था महशुस भएमा वा जानकारी हुन आएमा उक्त परिस्थिति र अवस्थालाई तत्काल शंकास्पद विषयको सूचना दिने आधार मान्न सकिने छः-

- (१) कसैले कर, भन्सार, मालपोत, विद्युत, पानी, टेलिफोन लगायत अन्य राजश्व वा सरकारी दस्तुर छली वा नतिरी सम्पत्ति (रकम समेत) आर्जन गरेको देखिएको,
- (२) कसैको आर्थिक हैसियत, पेशा व्यवसाय वा काम कारवाहीबाट सामान्यतया आर्जन गर्न सकिने भन्दा फरक, अपत्यारिलो, अस्वभाविक जीवन स्तर सञ्चालन गरेको वा नसुहाउदो आर्थिक कारोवार वा क्रियाकलाप गरेको देखिएको,
- (३) मनासिव माफिकको कारण नै नभई अचानक आर्थिक वृद्धि वा हैसियत बढेको देखिएको,
- (४) मनासिव माफिकको कारण नै नभई विगतको वित्तीय पृष्ठभूमि भन्दा तात्त्विक फरक पर्ने वित्तीय हैसियत देखिएको वा सो बमोजिमको खरिद, कारोवार, व्यवसाय गर्न खोजेको वा त्यस्तो कार्य आयश्रोत वा आर्थिक हैसियतसँग मेल नखाने देखिएको,
- (५) आय श्रोत नखुलेको वा नखुलाएको वा श्रोतको बारेमा चित्तबुझ्दो विवरण प्राप्त नभएको,
- (६) कारोवारको शिलसिलामा प्रचलित कानून बमोजिम खुल्नु पर्ने पहिचान लगायत अन्य विवरण बिना कारण नखुलेको वा खुलाउन नचाहे जस्तो देखिएको
- (७) कुनै पनि काम कारोवारमा वित्तीय जानकारी इकाईलाई नियमित सूचना प्रदान गर्ने भनी कुनै सीमा तोकिएको भएमा सो सिमा भन्दा कम रकममा बारम्बार कारोवार भएको देखिएको,
- (८) कुनै कसूरको शिलसिलामा प्रहरी, अख्तियार, कर, राजश्व अनुसन्धान लगायतका अन्य अपराध अनुसन्धानकारी निकायले छानविन, अनुसन्धान तहकिकात

- गरिरहेको वा त्यस्ता निकायबाट खोजी भैरहेकाहरूसँग काम कारोवार सम्बन्धित रहेको,
- (९) नेपाल सरकारले आतंकवादी वा अपराधिक गतिविधिमा संलग्न भनि तोकिएका व्यक्ति वा संस्था, वा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा संयुक्त राष्ट्र संघले विभिन्न प्रस्ताव मार्फत आतंकवादी वा अपराधिको सूचीमा राखेको, वा आतङ्क, आतङ्ककारी गतिविधि, आतङ्कवादी संगठन, संगठित अपराध, लागू औषध लगायत अन्य कुनै पनि किसिमका अपराधिक कार्यलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउनेसँग सम्बन्धित रहेको,
  - (१०) स्वदेशी वा विदेशी संचार माध्यमहरूले अपराधका सम्बन्धमा कुनै व्यक्ति वा संस्थाका बारेमा गरेको टिप्पणी वा समाचार सम्प्रेषणका आधारमा हेर्दा सूचना गर्नु पर्ने प्रकृतिको देखिएको,
  - (११) शंकास्पद कारोवार गर्न प्रयास गर्नेसँग सम्बन्धित रहेको वा कुनै पनि किसिमले संकास्पद, सम्पत्ति शुद्धिकरण, आतङ्ककारी वा अपराधिक गतिविधिबाट वा सोलाई प्रोत्साहन गर्ने गरी गरेको वा भएको देखिने वा शंका लाग्ने कारोवार वा कुनै पनि हिसावले अश्वभाविक वा शंकास्पद देखिएको,
  - (१२) बिना कारण वारम्बार वा भिडभाडको समयमा मात्र कारोवार गर्न आउने देखिएको,
  - (१३) काम गराउनु पर्ने कर्मचारीसँग अनुचित वा अस्वभाविक नजिकको सम्बन्ध राख्न खोजिएको,
  - (१४) एक भन्दा बढी असम्बन्धित ग्राहकको समान ठेगाना भएको,
  - (१५) प्रचलित कानून बमोजिम नियमनकारी वा तालुक निकायले अन्य आधार दिएको,
  - (१६) कसैले आफ्नो काम कारोवार लुकाउन आफू बाहेक अन्य व्यक्तिको नाममा काम कारोवार गरेमा वा गर्न खोजेको देखिएमा,
  - (१७) प्रचलित कानून बमोजिम कुनै अन्य कारणले शंकास्पद देखिएको,
  - (१८) माथि उल्लिखित कार्यमा मतियार भई वा सहयोगीको रूपमा कार्य गरेको ।

७. आतङ्ककारीको पहिचान, कारोवारमा नियन्त्रण र सूचना:

- ७.१ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले आफ्नो ग्राहक/सेवाग्राही संयुक्त राष्ट्र संघ, सुरक्षा परिषद्को निर्णय नं. १२६७ तथा सोसँग सम्बन्धित आतङ्ककारीका रूपमा सूचिकृत अल कायदा, तालिवान लगायत समय समयमा तोकिएका अन्य संस्था, समूह वा व्यक्ति र त्यस्तासँग सम्बद्ध कुनै पनि संस्था, समूह वा व्यक्तिसँग भएको पाएमा सोको जानकारी वित्तीय जानकारी इकाइमा तत्काल पठाउनु पर्नेछ ।
- ७.२ खण्ड ७.१ बमोजिमको कुनै काम कारोवारमा संलग्न कुनै व्यक्ति, संस्था, फर्म वा कम्पनीलाई आफूले सेवा प्रदान गरीरहेको पाइएमा वा थाहा पाएमा तत्काल शंकास्पद कारोवारको रूपमा यस इकाईलाई जानकारी पठाई सोको जानकारी अपराध नियन्त्रण गर्ने सम्बन्धित सरकारी निकाय वा अधिकारीलाई समेत दिनु पर्नेछ ।
- ७.३ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले खण्ड ७.१ बमोजिमका कुनै व्यक्ति, संस्था, फर्म वा कम्पनी सम्बन्धी जानकारी संयुक्त राष्ट्र संघको वेभ साइट

<http://www.un.org/sc/committees/1267/pdf/consolidatedlist.pdf> बाट प्राप्त गरी सोको पहिचान र नियन्त्रण गर्ने आवश्यक संयन्त्र निर्माण गर्नु पर्ने छ।

- ७.४ नेपालको प्रचलित कानून वा कानूनी व्यवस्थाले अन्यथा गरेकोमा बाहेक बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले विभिन्न मुलुकले आतङ्ककारी वा अपराधिक गिरोहका रूपमा घोषणा गरेका कुनै संस्था, समूह वा व्यक्ति र त्यस्तासँग सम्बद्ध कुनै पनि संस्था, समूह वा व्यक्ति आफ्नो ग्राहक/सेवाग्राही भएको थाहा पाएमा तत्काल शंकास्पद कारोवारको रूपमा यस इकाईलाई पठाई सोको जानकारी अपराध नियन्त्रण गर्ने सम्बन्धित सरकारी अधिकारीलाई समेत दिनु पर्नेछ।

द. **जोखिमको वर्गिकरण:**

- द.१ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले आफ्ना ग्राहक, कारोवारको मात्रा, प्रकृति र क्षेत्र हेरी ती कारोवारमा अन्तरनिहित जोखिमलाई पहिचान गरी जोखिमको वर्गिकरण गर्नु पर्नेछ। यसरी वर्गिकरण गर्दा कम्तीमा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ:-
- (क) अत्याधिक जोखिम
(ख) जोखिम
- द.२ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले देहाय बमोजिमका ग्राहक तथा कारोवारलाई अत्याधिक जोखिम अन्तर्गत राख्नु पर्नेछ।
- (क) नेपाल वा विदेशमा आतङ्ककारी गतिविधि, आतङ्कवादी संगठन, संगठित अपराध, लागू औषध लगायत अन्य कुनै पनि किसिमका अपराधिक कार्यलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउनेसँग सम्बन्धित व्यक्ति वा उनीहरूसँग सम्बन्धित कारोवार,
(ख) राजनैतिक, व्यवसायिक, सामाजिक, वित्तीय, प्रशासनिक आदि क्षेत्रमा उच्च तहमा रहेका स्वदेशी वा विदेशी नागरिक तथा थाहा भएसम्मका निजका परिवार, निजका नातेदार वा निहरूसँग सम्बद्ध फर्म, कम्पनी वा संघ/संस्थासँग सम्बन्धित कारोवार,
(ग) आमने सामने नभई हुन सक्ने कारोवार,
(घ) गैर आवासिय ग्राहकको कारोवार,
(ङ) सम्पत्ति शुद्धिकरण र आतङ्कवादी क्रियाकलाप रोक्ने सम्बन्धमा आवश्यक मापदण्ड नअपनाएका देशका नागरिक वा अन्यसँगको कारोवार,
(च) संयुक्त राष्ट्र संघ वा अन्य अन्तरसरकारी अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले आर्थिक नाकाबन्दी लगाएको वा खबरदारी गरेका राष्ट्रका नागरिक वा अन्य व्यक्ति तथा संस्थासँगको कारोवार,
(छ) सम्पत्ति शुद्धिकरण र अन्य वित्तीय अपराधमा संलग्न भएको भनी आम संचार माध्यममा चर्चा पाएका ग्राहकहरु,
(ज) बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी को कार्यक्षेत्र भित्र हुने गरेका काम कारवाही आदिका आधारमा बढी शंका गर्नु पर्ने कारोवार, ग्राहक वा संस्था,
(झ) कर, भन्सार, दस्तुर वा अन्य राजश्व आदि छली, हिनामिना गर्न गराउने भनी बुझिएका/सुनिएका र सोसँग कुनै पनि प्रकारले सम्बन्धित व्यक्तिसँगको कारोवार,

- (त्र) शंकास्पद कारोवार पहिचान गर्न सकिने आधार मध्येका कारोवार,
 (ट) बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी आफैले उपयुक्त ठानेका अन्य कारोवार ।
- ८.३ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी ले खण्ड २ बमोजिमका ग्राहक र कारोवार बाहेक अन्य ग्राहक र कारोवारलाई समान्य जोखिमयुक्त ग्राहक तथा कारोवार अन्तर्गत राख्नु पर्नेछ ।

९. जोखिम व्यवस्थापन र आन्तरिक निर्देशिका:

- ९.१ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी ले अत्याधिक जोखिम भएका ग्राहक वा कारोवारको सम्बन्धमा आन्तरिक व्यवस्थापन गर्न, सम्बन्धित निकायमा तत्काल सूचना दिन, अभिलेख राख्न उपयुक्त जोखिम व्यवस्थापन गर्ने संयन्त्र निर्माण गर्नु पर्ने छ ।
- ९.२ सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, नियम तथा यस निर्देशनको अधिनमा रही बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी ले सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण तथा आतङ्ककारी कार्यमा हुने वित्तीय लगानी रोक्न, जोखिम नियन्त्रण, आन्तरिक नियन्त्रण, ग्राहकको उपयुक्त पहिचान, जानकारी व्यवस्थापन, अभिलेख, शंकास्पद कारोवार पहिचान तथा दिनु पर्ने सूचना विवरण एवम् ऐन, नियम, निर्देशनको पालना सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशिका बनाई लागू गरी सोको प्रतिलिपी सहितको जानकारी वित्तीय जानकारी इकाईलाई दिनु पर्नेछ । यस्तो निर्देशिकामा ग्राहकको पहिचान सम्बन्धी कार्यविधि, ग्राहक स्वीकार प्रक्रिया, परिचय प्रक्रिया, कारोवार अनुगमन प्रक्रिया र जोखिम व्यवस्थापन प्रक्रिया जस्ता विषय समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

१०. बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी को दायित्व र कार्यान्वयन अधिकृत:

- १०.१ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, नियम वा सो अन्तर्गत जारी भएका निर्देशन, आदेश, परिपत्र तथा सम्बद्ध अन्य कानून बमोजिम विवरण तथा सूचना प्रदान गर्ने कार्य सुरक्षित स्थानमा गोपनियता कायम रहने गरी गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ र सोका लागि आवश्यक जानकारी, तालिम तथा मापदण्ड समेत तय गर्नु पर्नेछ ।
- १०.२ खण्ड १०.१ को कार्यान्वयनको लागि बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी आफै वा आफूसँग कार्य गर्ने कुनै व्यक्तिलाई सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, वित्तीय जानकारी इकाईको निर्देशन तथा यस सम्बन्धी अन्य प्रचलित कानून बमोजिमको कार्य गर्ने फोकल प्वाइन्टको रूपमा काम गर्न एक कार्यान्वयन अधिकृतको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । यसरी काम गर्ने व्यक्तिको नाम, ठेगाना, सम्पर्क नम्बर, इमेल लगायतका विवरण वित्तीय जानकारी इकाईमा पठाउनु पर्नेछ ।

११. विवरण पठाउने पद्धति:

- ११.१ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले वित्तीय जानकारी इकाईलाई दिनु पर्ने शंकास्पद कारोवारको सूचना तथा विवरण अनुसूची-३ र सीमा भन्दा बढी रकमको कारोवारको सूचना तथा विवरण अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- ११.२ बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले शंकास्पद वा अन्य कारोवारलाई पत्र वा फ्याक्स, ईमेल जस्ता विद्युतीय संचार माध्यमबाट वित्तीय जानकारी इकाईलाई प्रदान गर्न सक्नेछ ।

फ्याक्स, ईमेल जस्ता माध्यमबाट जानकारी प्रदान गरिएको भएमा तत्काल अन्य माध्यमबाट सोको पुष्टी गर्नु पर्नेछ ।

११.३ वित्तीय जानकारी इकाईलाई दिइएको विवरणमा कुनै कुरा छूट भएमा वा त्यस्तो कारोबार गर्दाका समयमा सम्बन्धित व्यक्तिले पेश गरेको विवरण वा जानकारी भन्दा फरक विवरण वा जानकारी पछि प्राप्त भएमा सम्बन्धित बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले सोको जानकारी वित्तीय जानकारी इकाईलाई तुरुन्त दिनु पर्नेछ ।

१२. अनुगमन तथा नियमन:

१२.१ वित्तीय जानकारी इकाईले सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनि लाउन्डरिङ्ग) निवारण ऐन तथा सो अन्तर्गत जारी भएको नियम, विनियम, निर्देशन वा आदेश बमोजिम गर्नु पर्ने कार्यहरु सम्बन्धित बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले गरे नगरेको सम्बन्धमा समय समयमा अनुगमन गर्न गराउन सक्नेछ ।

१२.२ खण्ड १ बमोजिम अनुगमन गर्दा गराउदा आवश्यक सम्पूर्ण सहयोग गर्नु गराउनु सम्बन्धित बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीको कर्तव्य हुनेछ ।

१३. **गोप्यता भङ्ग गर्न नहुने:** बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी वा सोको कुनै पनि कर्मचारी, पदाधिकारी वा प्रतिनिधिले वित्तीय जानकारी इकाईलाई प्रदान गरेको सूचना, जानकारी, अनुसन्धान तथा तहकिकातको सिलसिलामा वा आफ्नो कर्तव्य पालन गर्दा ज्ञात हुन आएको कुनै पनि तथ्य वा दाखिला भएको कुनै लिखतको गोप्यता प्रचलित कानूनले बाध्य गरेको अवस्थामा बाहेक अन्य अवस्थामा भङ्ग गर्न वा ग्राहक लगायत अन्य कोही कसैलाई कुनै पनि तरिकाबाट जानकारी दिनु हुदैन ।

१४. जरिवाना र कारवाही:

१४.१ सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनि लाउन्डरिङ्ग) निवारण ऐन तथा सो अन्तर्गत जारी भएको नियम, विनियम, निर्देशन वा आदेश बमोजिम तोकिएको समयमा जानकारी वित्तीय जानकारी इकाईलाई उपलब्ध नगराउने बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी लाई उक्त ऐन बमोजिम वित्तीय जानकारी इकाईले जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

१४.२ सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरीङ्ग) निवारण ऐन तथा सो अन्तर्गत जारी नियम, विनियम, निर्देशन वा आदेशको उल्लंघन गर्नेलाई सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरीङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ बमोजिम कारवाही हुनेछ ।

नोट: विवरण पठाउदा देहाय बमोजिमको ठेगानामा पठाउनु पर्नेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
वित्तीय जानकारी इकाई
बालुवाटार, काठमाण्डौ

फोन: ४४९९८०४, ४४९९८०५, ४४९९८०७ (Ext. ४९४, ४९७, ४९८)

फ्याक्स: ४४४९०५९

ईमेल: reportfiu@nrb.org.np

अनुसूची - १

ग्राहक परिचय सम्बन्धी प्रक्रिया

बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले कारोवारको सन्दर्भमा ग्राहकको देहाय बमोजिमको सूचना तथा कागजातहरु लिनु पर्नेछ । साथै, आवश्यक परेमा ग्राहकसँग आवश्यक सोधपुछ समेत गर्न सक्नेछ ।

क) स्वदेशी प्राकृतिक व्यक्तिको

- (१) स्पष्ट नाम, थर, उमेर
- (२) स्थायी ठेगाना (ठेगाना प्रमाणित गर्ने आवश्यक कागजात हुनुपर्ने, त्यस्ता कागजातहरुमा नागरिकताको प्रमाणपत्र, राहदानी, मतदाता परिचय पत्र, पानी तथा बिजुलीको बिल, आदि)
- (३) हालको ठेगाना स्थायी ठेगाना भन्दा फरक भए हालको ठेगाना
- (४) टेलिफोन नम्बर, इमेल (भएमा उल्लेख गर्ने)
- (५) निजको पेशा प्रमाणीत गर्ने कुनै कागज वा नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको स्वामित्व भएको संस्थामा काम गर्ने कर्मचारी भए परिचयपत्रको छवी चित्र
- (६) स्थायी लेखा नम्बर लिएको भए सो नम्बर
- (७) अन्य आवश्यक कागजातहरु (बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी स्वयंले तोक्न सक्ने)

ख) विदेशी प्राकृतिक व्यक्तिको

- (१) स्पष्ट नाम, थर, उमेर
- (२) स्थायी ठेगाना तथा पासपोर्ट तथा भिसा वा राष्ट्रियता जनाउने अन्य कुनै कागज प्रतिलिपि
- (३) नेपालमा हाल रहेको ठेगाना
- (४) टेलिफोन नम्बर, इमेल (भएमा उल्लेख गर्ने)
- (५) अन्य आवश्यक कागजातहरु (बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी स्वयंले तोक्न सक्ने)

ग) व्यवसायी फर्म, कम्पनी वा संस्थाको

- (१) स्पष्ट नाम, ठेगाना
- (२) दर्ता प्रमाणपत्र
- (३) टेलिफोन नम्बर, इमेल (भएमा उल्लेख गर्ने)
- (४) स्थायी लेखा वा मुल्य अभिवृद्धी कर दर्ता नम्बर
- (५) अन्य आवश्यक कागजातहरु (बहुमुल्य वस्तु व्यवसायी स्वयंले तोक्न सक्ने)

अनुसूचि -२

बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीले सीमा भन्दा बढी कारोवारको विवरण पठाउने ढाँचा

बहुमुल्य वस्तु व्यवसायीको नाम:

क्र.सं.	खरिद/विक्रि कर्ताको नाम र ठेगाना (नागरिकताको प्रमाणपत्र वा राष्ट्रियता खुल्ने परिचयपत्र मध्ये कुनै एकको प्रतिलिपि)	पेशा/ व्यवसाय	कारोवार मिति	कारोवार प्रकृति खरिद / विक्रि	कारोवार रकम	रकमको श्रोत	कैफियत
१							
२							
३							
४							
५							
६							
७							
८							
९							

विवरण पेश गर्नेको हस्ताक्षर:

(कार्यान्वयन अधिकृत/मुख्य भइ काम गर्ने व्यक्ति)

नाम:

फोन:

इमेल:

फ्याक्स:

मिति:

अनुसूचि -३
बहुमूल्य वस्तु व्यवसायीले शंकास्पद कारोवारको विवरण पठाउने ढाँचा

बहुमूल्य वस्तु व्यवसायीको नाम:

क्र.सं	खरिद/विक्रि कर्ताको नाम र ठेगाना (नागरिकताको प्रमाणपत्र वा राष्ट्रियता खुले परिचयपत्र मध्ये कुनै एकको प्रतिलिपि)	पेशा/ व्यवसाय	कारोवारको मिति	कारोवारको प्रकृति खरिद/विक्रि	कारोवारको रकम	रकमको श्रोत	शंकास्पद हुनाको कारण	कैफियत
१								
२								
३								
४								
५								
६								
७								
८								
९								

विवरण पेश गर्नेको हस्ताक्षर:
(कार्यान्वयन अधिकृत/ मुख्य भइ काम गर्ने व्यक्ति)

नाम:

फोन:

इमेल:

फ्याक्स:

मिति: